

• Spenningen mellom øst og vest i EU øker • EU vil budsjettstraffe Polen og Ungarn

EU-sinnet vokser i øst

KALDERE: TYSKLANDS ANGELA MERKEL BESØKTE POLENS STATSMINISTER MATEUSZ MORAWIECKI I MARS FOR Å PLEIE ET TYNNSLITT FORHOLD TIL NABOLANDET. FØRRIGE UKE GIKK EU INN FOR NYE BUDSJETTREGLER SOM KUTTER I OVERFØRINGENE TIL POLEN OG UNGARN. FOTO: JANEK SKARZYNSKI, AFP/NTB SCANPIX

DRAGKAMP: Belgia og Tyskland vil påvirke politikk i Polen og Ungarn gjennom budsjettstraff. I både øst og vest vokser uroen for et internt EU-oppgjør.

Av Av Eirik Grasaas–Stavenes

EU

EU slites ikke bare av brexit eller sterke økonomiske motsetninger mellom rike land i nord og fattigere land i sør.

Også et stadig mer anspent forhold mellom EU-medlemmer i øst og vest skur opp presset innenfra i unionen.

Spenningen økte etter at EU forrige uke lanserte sitt nye langtidsbudsjett fra 2021 til 2027. Der legger Brussel opp til å kutte i økonomiske overføringer til stater som svekker nasjonale rettsapparats uavhengighet.

Reglene blir sett som en pisk overfor Polen og Ungarn, der henholdsvis Jaroslaw Kaczynski og Viktor Orbán har gått til angrep på domstoler og gjort mediene til propagandaorgan for sine partier.

– EU og Angela Merkel er bekymret for den illiberale utviklingen. De vil påvirke gjennom sanksjoner i EU-budsjettet, sier Tyskland-ekspert Kate Hansen Bundt.

Kalde polske føtter

EUs budsjettforslag kommer etter at Brussel i fjor innledet en straffeprosedyre mot Polen. I desember utløste EU paragraf sju, som kan føre til at Polen mister stemmerett i EU.

Seniorforsker og Øst-Europa-ekspert ved Oslomet, Jørn-Holm-Hansen, sier de polske og ungarske ledere engster seg over presset fra EU.

– Pengene fra EU er veldig viktige for land som Polen og Ungarn. De finansierer det som ville vært en stor hodepine: Utvikling av områder som henger etter.

Både Orban og Kazynski har gjort en temmelig raus velferdspolitik til en sentral bærebjelke for sin politiske popularitet. Ikke minst har EU-overføringer blitt brukt til å jevne ut forskjeller mellom landenes rikere sentrum og fattigere utkantstrøk.

– Det er i slike områder de nasjonal-konservative regjeringspartiene har størst oppslutning.

– Så hva kan EUs budsjettstraff føre til?

– Jeg tror særlig polakkene får kalde føtter og kan slutte å provosere EU når det gjelder rettsstatsprinsipper. Men jeg er ikke så sikker på om de kommer til å reversere noe av det de allerede har gjort. Til det har de investert for mye prestisje, sier Holm-Hansen.

Vil ha selvstyre

Øst-europeerne ser EUs siste grep som nok et vesteuropeisk forsøk på å kontrollere hvordan de styrer landene sine. Polen kaller planen «et forsøk på å utøve politisk press på enkeltland», og Orban har truet med å legge ned veto mot budsjettet.

Kate Hansen Bundt peker på at særlig Polen er svært viktig for Tyskland av både politiske, økonomiske og sikkerhetsmessige grunner.

Nabolandet er et av Tysklands viktigste eksportmarkeder. Da Angela Merkel fikk på plass ny regjering i mars, var Polen land nummer to hun besøkte etter Frankrike. Innlemmelsen av østeuropeiske land i EU skulle motvirke historiske konfliktlinjer. Men isteden har det ifølge Holm-Hansen utviklet seg «et klart skille mellom gamle og nye EU-medlemmer rundt grunnleggende ting ved EU».

– De nye medlemslandene er preget av et større ønske om selvstyre.

De siste årene har dette akselerert, ikke minst med tanke på de fire landene i den såkalte Visegrad-gruppen: Polen, Ungarn, Slovakia og Tsjekkia.

– Særlig tilspisset har det vært rundt spørsmål om migrasjon, der øst-europeiske land ikke har villet ta sin del av oppgaven.

Polteksjonisme

Han mener ønsket om nasjonal suverenitet og selvstyre er tett knyttet til at nasjonens rolle og betydning er mye større i for eksempel Polen og Ungarn enn i Nederland og Frankrike.

KATE HANSEN BUNDT

– Polske og ungarske ledere vinner valg på fortellinger om at deres land har blitt utsatt for stor historisk urett og at selvråderett innenfor en stat skal rette denne uretten opp.

– Myndighetene har også ført en politikk som skal fremme nasjonalt næringsliv, framfor utenlandsk. Det har de hatt en viss suksess med og har appellert til små handelsfolk som blir utkonkurrert av store franske kjøpesentre, sier Holm-Hansen.

eirikgs@klassekampen.no
